

LUPTA

le combat

Director : Mihai Korne

Redactor : Antonia Constantinescu

COSTUL ABONAMENTULUI PE UN AN

In franci francezi

FRANTA
EUROPA

FRF 250
FRF 300

In alte valute tariful este majorat
pentru acoperirea cheltuielilor
bancare :
DM 100 - Fr. Elv. 90 - L. St. 35

Cu avionul :

AFRICA
AMERICA DE NORD
ISRAEL
AMERICA DE SUD
ASIA
AUSTRALIA

FRF 350

USA 60 sau echivalent

FRF 400

USA 70 sau echivalent

125, Bureaux de la Colline - 92213 St-Cloud - France

Telephone : (33-1) 46. 02. 05. 40 - Tetex 633520F

Commission Paritaire N° 65481 - C,C,P; : 11 341 71 A Paris

Telefax : (33-1) 46.02.1437

Numărul 200

22 martie 1993

MOȚIUNEA DE CENZURĂ, UN ACT POLITIC NECESAR

Nicolae Văcăroiu declara despre schița de program prezentată cu ocazia investiturii guvernului (obținută atunci cu 260 de voturi pentru, 203 contra): "Acest raport nu are pretenția de a fi un program și ar fi neserios să-l prezentăm ca atare". Acum, același Nicolae Văcăroiu e de părere că documentul publicat fragmentar în "Adevărul", și fără a oferi opiniei publice integralitatea unei sinteze, este o detaliere a programului de guvernare din 19 noiembrie 1992, motiv pentru care nu mai are de ce să primească sau nu votul de încredere al Parlamentului.

Așa știind lucrurile, "Strategia de reformă economico-socială Programul de guvernare", alcătuit în esență de Mișu Negrițoiu, a fost prezentat Camerelor reunite pe 4 martie pentru analiză, nu pentru votul de încredere. Dezbaterea "strategiei" guvernului de către peste 70 de vorbitori a pus în lumină două atitudini: aliații guvernului au criticat programul în laturile sale "liberale" dar le-au explicat prin "dictatul internațional" și au socotit votul superfluu; opoziția care a revelat contradicțiile și incoerența lui reformistă a cerut angajarea responsabilității executivului, în absența căreia se va depune o Moțiune de cenzură.

De fapt care sînt carențele vizibile ale acestui "program"? În primul rînd el este o dizertație hiperteorică, în contradicție cu platforma electorală FDSN și pe care bănuitul artizan al programului, Mișu Negrițoiu, a justificat-o susținînd că reforma n-are nimic doctrinal, fiind condiționată numai de criterii pragmatice. Dar e vorba doar de o aparență liberală, pe de-o parte pentru că prevede intervenția hotărîtă a statului în economie, iar pe de altă parte pentru că soluțiile practice sînt aproape inexistente. De altfel, pentru comentatorul ziarului "Cuvîntul" N. Văcăroiu și M. Negrițoiu sînt "niște filosofi ai echivocului. Ei nu au un program, ci o strategie pentru program. Strategia e bună, dar programul nu există." De asemenea, programul nu-și precizează resursele, ceea ce împiedică parlamentul de la un control eficient. Această lipsă de transparență, echivocul și abilitatea executivului este manifestă într-un detaliu semnificativ: în extrasele publicate în "Adevărul" există constatarea că administrația sabotează privatizarea, concluzie pe care N. Văcăroiu n-a

mai rostit-o și în prezentarea din Parlament. E imposibil să nu te nedumerești: cascada de numiri în administrație a fost preocuparea obstinată a executivului în ultimele luni. Înseamnă deci că el a numit cu febrilitate exact oamenii care să-i pună bețe în roate?!... Un alt exemplu: Victor Babiuc a atras atenția că forțele de ordine sînt asimilate celor de apărare, ceea ce contravine angajamentelor internaționale semnate de România și face ca toate aceste forțe să fie subsumate Consiliului Suprem de Apărare, adică președintelui!...

Discuțiile din Parlament au avut cîteva avantaje: PRM, PSM și PUNR au demonstrat că, deși propunerile executivului contravin "opțiunilor" lor, așa-zisa "stîngă" din România e destul de fragilă ca să n-aibă altă soluție decît pulpana partidului de guvernămînt, cu riscul de a-și dezamăgi un electorat îmbătat cu demagogie populistă. Necondiționali față de "strategie" s-au declarat a fi doar fedeseșiștii care reprezintă mai puțin de o treime. În fine, după ce electoratul Convenției a trăit dezamăgirea de a vedea în Parlament apatia aleșilor săi, la ședința televizată din 9 martie, a putut constata pe banca opoziției combativitatea critică dar și competența soluțiilor.

Cum observa Ion Cristoiu în "Evenimentul zilei" din 15 martie, opoziția a reacționat iscusit la tactica guvernului de a folosi în programul său elemente ale platformei electorale a Convenției. Prin Moțiunea de cenzură care respinge programul Văcăroiu ca nefiind suficient de reformist, opoziția își afirmă distanța opțiunilor social-politice și economice iar pe de altă parte, ea pune în dificultate pe aliații de stînga ai FDSN-ului PRM, PUNR și PSM, făcîndu-i solidari definitiv cu o politică reformistă și obligîndu-i să renunțe la dublul limbaj, pe de-o parte aliați ai FDSN-ului, pe de alta ochiade restauratoare către o populație exasperată de inflație.

Corneliu Coposu a fost cel care a anunțat, în ziua în care erau televizate dezbaterile, depunerea Moțiunii. Adrian Năstase, care conducea lucrările, a încercat să amîne deznodămîntul pentru o ședință ulterioară, la care opinia publică n-ar fi avut acces, probabil pentru a minimiza gestul opoziției.

Moțiunea - în a cărei argumentare se spune printre altele că "înseși principiile enunțate în documente reintroduc un regim

de dirijism birocratic și de voluntarism centralist, care nu poate decît să încetinească sau să stopeze procesul de reformă economică..." - a fost semnată de peste 121 de parlamentari, cît era numărul constituțional: membri grupurilor PNȚcd, PSDR, PL, FSN, doi parlamentari PAC. Ea a fost citită în 14 martie, în Camerele reunite, de deputatul FSN Cristian Rădulescu și depusă la cele două Camere de Adrian Severin.

Motorul Moțiunii a fost reprezentat de FSN și PL, autoritatea lui Corneliu Coposu învingînd inerția unor parlamentari țărăniști. Parlamentarii din opoziție, reticenți față de Moțiune - cei din PAC, care au precizat public ca nu sînt printre inițiatorii Moțiunii, dar o vor vota - aveau următoarele argumente: cum semnatarii unei moțiuni nu mai pot semna alta în aceeași sesiune parlamentară (actuala sesiune va dura pînă în iunie), vor fi momente mai propice poate - suprimarea subvențiilor în mai sau votarea bugetului - cu mai mulți sorți de răsturnare a guvernului. Dar cum suprimarea subvențiilor în mai este, oricît de dureros ar fi, un pas obligatoriu al reformei și cum bugetul face parte din programul de guvernare, argumentul unei moțiuni ulterioare, cu mai mare impact

pag. 2

În baza prevederilor art. 112 al Constituției

Formulează prezenta
MOȚIUNE DE CENZURA
chemînd toți membri
Parlamentului României

1. Să observe că prin slaba sa capacitate de guvernare și lipsa de orientare programatică, Guvernul actual îndreaptă țara pe termen scurt către o criză politică, economică și socială, pe termen mediu către restaurație și stagnare, iar pe termen lung către un model caracterizat prin monopolism, sărăcie de masă și instabilitate.
2. Să retragă încrederea acordată actualului Guvern, deschizînd calea către o nouă formulă guvernamentală bazată pe un puternic sprijin parlamentar, atașată principiilor de moralitate, decisă să-și respecte promisiunile, aptă să aplice un program de continuare reală a reformei și să asigure eliminarea într-un timp cît mai scurt a nedreptăților și a gravelor apăsări la care sunt supuși cei mai mulți dintre cetățenii țării.

politic, este puțin convingător.

Dimpotrivă, motivațiile actualei Moțiuni de neîncredere sînt cu mult mai credibile. Prin Constituție, programul prezentat de guvern, devine obligatoriu, or, desolidarizarea de un demers ambiguu, lipsit de mijloace practice de aplicare trebuie să fie limpede din capul locului în așa fel încît opinia publică să nu socotească responsabil și Parlamentul în totalitatea lui.

Evident, executivul care a vrut să-și strecoare programul în așa fel încît responsabilitatea eventualelor eșecuri să fie împărțită frățește cu parlamentul, a dat o ultimă probă de echivoc. Cum i s-a reproșat absența soluțiilor practice, în 11 martie, din nou *"Adevărul"*, deși nu are statutul declarat de ziar guvernamental, publica o listă de legi proiectate de guvern, întimplare fără impact însă asupra desfășurării evenimentelor, din moment ce lista n-a fost supusă și dezbaterilor parlamentare.

FDSN-ul și executivul se gîndesc probabil că *"parapetul care ar putea atenua energia valului social este un guvern de coaliție"* scria la începutul lunii *"Tineretul liber"*, referindu-se la perindarea la Cotroceni, într-o totală ambiguitate și din inițiativa prezidențială, a partidelor parlamentare. Aceste consultări, care au precedat dezbaterile parlamentare asupra "strategiei de reformă", se explică prin potențialul seismic, prin șocurile sociale previzibile în fața cărora partidul lui Ion Iliescu are nevoie de corectabilitate, ceva mai credibil decât "partida națională", mai ales pe fondul integrării europene.

Evident, Moțiunea de neîncredere nu avea multe șanse de a obține o majoritate de voturi, semnificația ei era de a contura o atitudine politică coerentă, ofensivă și unitară a opoziției. Se făceau totuși calcule: demiterea guvernului necesita 243 de voturi: 116 CD, 61 FSN, 39 UDMR, 13 Grupul Minorităților, 2 parlamentari independenți = 231. Lipseau deci 12 voturi.

Vineri, 19 martie, Moțiunea a obținut 192 de voturi pentru. 260 de parlamentari au votat împotriva Moțiunii. Celelalte voturi scontate ale opoziției s-au pierdut din diverse motive: deputați absenți, alții indisponibili, unii dintre ei au încurcat bilele. Dintre parlamentarii Convenției care au votat pentru programul guvernului, o surpriză: deputata PNȚcd de Galați, Leonida Lari, singura reprezentantă a românilor de dincolo de Prut în Parlamentul de la București.

În ciuda defecțiunilor apărute în desfășurarea votului, reacția opoziției poate fi socotită un succes prin chiar existența ei. *"Un singur lucru e cert: în arta trebilor publice există lucruri care trebuie făcute pur și simplu, fără să aduni pe degetele unei mâini cîte voturi vei primi pentru asta. Un asemenea program, în atare conjuncturi, merita asemenea moțiune. În chiar acest moment, pentru că, mai tîrziu, totul va mirosi a pîndă pe la colțuri și a cîrdășie"*, scria Petru Berteanu în *"Teleraam"*.

A.C.

COMUNICAT

AL COMISIEI NAȚIONALE A MONUMENTELOR, ANSAMBLURILOR ȘI SITURILOR ISTORICE

"Monumentele istorice din țara noastră au fost agresate în ultimele decenii prin măsuri ce s-au înscris într-un proces general de ștergere a memoriei..."

După desființarea din 1948 a prestigioasei Comisii a Monumentelor istorice și, mai tîrziu, în 1977, a Direcției Monumentelor Istorice, cu părăsirea a peste 100 de șantiere deschise și împrăștierea specialiștilor și a muncitorilor calificați, au fost lăsate în paragină numeroase biserici și mănăstiri, palate și conace, neasemuite exemplare de arhitectură populară. Distrugerea căreia i-au căzut victimă întregi centre istorice, cartiere și sate, a dezorientat țara și a amenințat identitatea spirituală a poporului român.

Îndată după decembrie 1989 s-a reînființat, prin Decretul nr. 91 (5februarie) 1990, Comisia Națională a Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice, ca instituție autonomă, neguvernamentală, multidisciplinară, împreună cu organul său operativ, Direcția Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice. Importanța monumentelor a fost corect apreciată cînd acesstei comisii i s-a dat putere de decizie, calitate confirmată de legi ulterioare, președintele comisiei fiind numit personal de președintele țării și lista membrilor fiind validată de Ministerul Culturii. În aceste condiții, comisia și direcția au început acțiuni concrete de organizare a structurilor în teritoriu, legislație, evidență, protecția și restaurarea monumentelor.

Bugetul pe 1990-92, care reprezintă numai o parte neînsemnată din procentul de 0,33% alocat culturii, a fost cu totul insuficient pentru nevoile monumentelor și va fi drastic redus în continuare după cum s-a afirmat. Comisia Monumentelor constată că Ministerul Culturii, al cărui sprijin este firesc să-l aibă și împreună cu care coordonează activitatea Direcției Monumentelor, începe o ofensivă de centralizare a structurilor administrative, pusă în mod explicit sub semnul politicului.

Comisia înțelege să-și afirme încă odată preocupările strict profesionale, străine de orice partizanat politic, care nu poate fi decît dăunător monumentelor.

La 5 mai 1990 comisia a depus un proiect de lege pentru domeniul specific al monumentelor, care de trei ani de zile nu a fost luat în dezbateri. Față de apariția recentă a unei Hotărîri a Guvernului (nr. 811/28 decembrie 1992), care ignoră existența comisiei și a tuturor actelor normative care o recunosc, comisia a solicitat ministerului o reglementare a raporturilor între comisie, minister și direcție, dar nu a obținut nici un răspuns. Ministerul nu a ținut pînă acum seama de propunerea avansată de comisie la 27 ianuarie 1993, pentru numirea noului director al DMASI. În minister au apărut structuri paralele care riscă să dubleze

atribuțiile direcției și să se substituie comisiei. Deciziile în acest domeniu trebuie însă să aparțină unui organism științific, bazat pe competența profesională și nu pe criterii politico-administrative.

Comisia, care are în grijă o avuție națională de care sînt interesate în egala măsură numeroase organisme internaționale, găsește de cuviință să semnaleze instituțiilor implicate, parlamentului și opiniei publice, o situație care îi inspiră o adîncă îngrijorare. Neîncrederea comisiei este îndreptățită de faptul că pagubele ireparabile suferite în trecut de patrimoniul arhitectural au fost posibile cu complicitatea funcționarilor Consiliului Culturii. Considerăm că singurul garant al unei politici echilibrate de protecția monumentelor poate fi doar comisia, continuatoarea unei tradiții și experiențe seculare.

În consecință cerem:

1. Reglementarea conform Decretului nr. 91 a raporturilor dintre comisie, minister și direcție;
2. Analizarea de către parlament, în regim de urgență, a Legii Monumentelor, propusă de CNMAS;
3. Confirmarea propunerii de numire a profesorului A. Pippidi ca director al DMASI;
4. Întărirea autorității decizionale a comisiei ca organ independent.

■ *Noul director ales al Direcției Naționale a Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice, profesorul Andrei Pippidi, nu a fost confirmat de ministerul culturii.*

■ *Castelul Huniazilor, din zona Hunedoarei, are 600 de ani. Construcția a fost începută de Ioan Corvin de Hunedoara prin 1350 și continuată de Matei Corvin, principe de Transilvania și rege al Ungariei, castelul fiind terminat în jurul anului 1450. Este unul din puținele castele mici din Europa, păstrate în starea lor de origine.*

În august 1992 a fost îndepărtat acoperișul castelului, care a permis, în condițiile în care lucrările n-au mai continuat, ca monumentul medieval să se degradeze cu repeziciune, lăsat sub cerul liber sub ploaie și zăpadă.

■ *Arhiepiscopul Pimen al Rădăuților și Sucevei a lansat un apel, informînd că Primăria din Gura Humorului a contractat construirea unui complex hotelier de cca 6 ha, la nici un kilometru de Măndăstirea Voroneț, ceea ce este în totală contradicție cu legile de ocrotire a monumentelor.*

**ABONAȚI-VĂ LA
LUPTA**

■ Corpul profesoral de limba și literatura română de la Facultatea de Litere a Universității din București a redactat un Memoriu care dezaprobă recenta hotărâre a Academiei de a reintroduce formele "sunt, suntem" etc și litera "â" în interiorul cuvintelor, din cauza modului cum a fost adoptată - "au fost nesocotite opiniile majorității lingviștilor", s-a votat "în necunoștință de cauză", "s-a politizat inutil o problemă pur științifică" și a aberației științifice pe care o promovează, nesocotind caracterul de sistem al limbii. După ce se atrage atenția asupra gravelor urmări de ordin practic, Memoriul Facultății de litere e de părere că "nu prin schimbarea ortografiei se va debarasa Academia Română de nefericita moștenire comunistă"

Cum observa dr. Ioana Vintilă-Rădulescu, cercetător principal la Institutul de lingvistică, într-un articol publicat în "22", tocmai unii dintre reprezentanții "epocii lui Pericle" au supus plenul Academiei la presiuni psihologice, într-o "revoluție culturală" cu ambiții de "proces al comunismului". Ignoranța patriotică a academicienilor, al căror slogan a fost exact cel din 1953 - ortografia e un bun al maselor populare -, nu putea să se exprime mai elocvent decât în: "Hotărârea..." (s.n.)

■ Laurențiu Ulici, președintele interimar al Uniunii Scriitorilor, dezvăluia, într-un interviu acordat la mijlocul lui februarie revistei "Baricada", situația precară a celor 11 reviste literare și catastrofa mizerie a pensionarilor Uniunii. Media de vîrstă a membrilor ei este de 60 de ani și pensia pe care o poate asigura U.S. este de 12.960 lei pe lună. În fine, nu exista o Lege a dreptului de autor, onorariile calculîndu-se după legea din 1956, care revine la 3-4.000 lei o coală.

■ Dosarele teroriștilor, care ar fi fost cca 800, după declarațiile procurorului general, în februarie 1990, n-au fost niciodată instrumentate, fiindcă aceștia din urmă s-au evaporat, declară Victor Babiuc într-un interviu din "Cuvîntul" (1 martie 93), în care constată, de asemenea, că nici cine i-a adus pe mineri în București nu s-a stabilit. Menționînd, în ordinea misterelor, și voturile anulate în condiții anormale ca și mulțimea cetățenilor itineranți cu ocazia alegerilor din septembrie '92, mărturia fostului ministru de justiție și apoi de interne dă implicit dimensiunea impasului democratic sub presiunea forțelor oculte.

În februarie, președinte al Comisiei parlamentare de cercetare a evenimentelor din decembrie 1989 a fost ales Ticu Dumitrescu, președintele Asociației Foștilor Deținuți Politici. El a pus trei condiții: o lege de protejare a martorilor, acordarea impunității celor care se autodenunță și o

audiență la Cotroceni. Cea din urma condiție s-a realizat, ca prin farmec, chiar a doua zi. La câteva zile după discuția de la Cotroceni, în locul celorlalte două condiții, în afara ordinei de zi a Senatului, Vasile Văcaru (FDSN) a cerut ca această comisie să fie sporită cu alți doi parlamentari FDSN, iar președinte să redevină Sergiu Nicolaescu. Și așa s-a și întîmplat, pentru că Sergiu Nicolaescu e de neînlocuit: și-a dovedit cu încăpăținare incapacitatea de a ajunge adevăr...

■ Cu Radu Câmpeanu, despre pierderea președinției PNL: "Cîțiva agitatori s-au dat la un soi de propagandă plină de minciuni, chiar în noaptea dinaintea alegerilor, mergînd din cameră în cameră. Adică s-a făcut un fel de agitație și propagandă după sistemul PCR. Împotriva mea, bineînțeles. Apoi, în timpul lucrărilor au fost grupuri care s-au manifestat într-o formă care n-avea nimic cu stilul liberal" ("Expres")

Congresul de la Brașov e departe de a fi liniștit spiritele peneliste. Radu Ciuceanu a declarat public că refuză colaborarea cu noul președinte al PNL, Mircea Ionescu Quintus, pentru că este "o persoană dependentă, care va promova interese străine PNL-ului, interese ale grupurilor care au dominat peste 4 decenii România", iar Biroul Permanent "este dominat, în afara dnilor Radu Câmpeanu, Dan Lăzărescu și Crin Halaicu, din persoane care și-au încălcat grav angajamentele și promisiunile trecute...", pe numele lor

Cataramă-Chiliman-Tăriceanu-Boroianu. De altfel, un alt necondițional al fostului președinte PNL, primarul Crin Halaicu, și-a prezentat demisia pe care Biroul Permanent a respins-o.

În ce îl privește pe Ion Cristoiu, el crede pur și simplu că "Viorel Cataramă (președintele milionar al NPL, n.n.) a pus mina pe PNL".

Concluzia este neiertătoare: în trei ani, Radu Câmpeanu a ajuns de la candidatura la președinția României, ca șef al unui partid în care tinerii au dat năvală în primăvara lui '90, la acumularea celor mai monumentale gafe politice, bradarea și acum ipotecarea a ceea ce mai rămăsese din PNL.

"Expres magazin" face însă previziuni: "cum președintele Iliescu e un sentimental autodeclarat, s-ar putea ca ex-liderul liberal să primească o sinecură. E greu de presupus că va fi uitată așa de ușor spargerea Convenției Democratice".

■ "Memorialul durerii", episodul 8, "Penitenciarul de pedeapsă", închisoarea Rîmnicu Sărat în care Corneliu Coposu a stat 8 ani în totală izolare, participă la Festivalul Internațional de film documentar de la Strasbourg.

■ Radu Ciuceanu, fostul președinte al Comisiei a 14-a pentru cercetarea abuzurilor, și recent numitul consilier al ministrului culturii, s-a declarat scandalizat de episodul despre colectivizare al "Memorialului Durerii", transmis în 24 februarie 1993. Radu Ciuceanu a trimis un protest lui Paul Everac, cerîndu-i spațiu de emisie pentru a explica public de ce nu au țărani dreptate.

■ În ziua de 2 martie au început în Parlamentul de la Chișinău dezbaterile proiectului de Constituție, care nu precizează ce fel de popor este cel căruia îi legiferează existența publică. Nici români, nici "moldoveni", cum au fost botezați 50 de ani, ci "populația republicii"...

Parlamentarul Valentin Mandarcanu face responsabil de această teamă de identitate pe președintele Snegur, pentru că "basarabeanul nu e românofob prin vocație, ci prin educație de partid."

Deputatul agrarian Dumitru Moțpan are altă părere: "Cu toate că în Spania și Cuba se vorbește aceeași limbă, sînt două state diferite..." ("Tineretul liber", 5/III/93).

Tot în 2 martie, guvernul de la București dădea o dezmințire, socotind "născociri" informațiile publicate de o revistă din Cernăuți și reluate de "Kișinevschie Novosti" și de Agenția Inter-Tass. Era vorba de scrisoarea "unui ofițer SRI" care dezvăluia ca pe teritoriul României sînt antrenați teroriști care să dea o lovitură de stat în Bucovina, Basarabia și în regiunea Odesa. SRI protesta, de asemenea, negînd nu numai existența vreunui plan secret de destabilizare a R. Moldova dar și o altă informație, apărută de data aceasta în "The Observer" conform căreia, undeva lângă Timișoara, ar fi avut loc o întîlnire secretă a unor generali ruși și sîrbi.

NOUĂȚI EDITORIALE

les Cahiers d'Iztok

M. Cazacu
N. Trifon

*Moldavie ex-soviétique :
histoire et enjeu actuels*

suivl de

*Notes sur les Aroumains
en Grèce
Macédoine
et Albanie*

L'ouvrage de Matel Cazacu et
Nicolas Trifon sera disponible en
librairies à partir du 6 avril

Le lundi, 5 avril, à 18h, une
présentation du livre, en présence des
auteurs, aura lieu à l'INALCO - 2, rue de
Lille, 75006 Paris

A cette occasion, Matel Cazacu, de
retour de Moldavie, fera le point sur
l'évolution récente de la situation dans
ce pays.

O carte importantă, prima mărturie venită dinăuntrul aparatului, o lucrare de neocolit pentru cei care își pun problema comunismului în România. Destăinuirile lui Silviu Brucan aduc elemente inedite pentru istoria perioadei 1944-92, dintre care vom spiciu câteva.

În versiunea lui Brucan, la 23 august 1944, care povestește cu deamănuntul pregătirea loviturii de stat, regele Mihai "se afla în conspirație cu partidul comunist": planul arestării Antoneștilor și a guvernului la Palat ar fi fost opera lui Bodnăraș, iar proclamația regelui ar fi fost redactată de Pătrășcanu (cum recunoaște acesta într-un articol publicat la aniversarea de un an, în 1945, în "România liberă", din care autorul cărții citează), ridicarea mareșalului s-ar fi făcut conform unei înțelegeri prealabile între rege și comuniști, versiune contestată de martori.

În 1945, Stalin în persoană l-a preferat pe Gheorghiu-Dej Anei Pauker. În Martie, același an, a luat naștere, sub amenințarea lui Vișinschi, guvernul de "largă concentrare democratică": Tătărașcu, Anton Alexandrescu, Voitec, Ralea, în timp ce la Ateneu Sadoveanu vorbea despre "Lumina vine de la răsărit".

Sub influența lui Dimitrov, Stalin acceptase conceptul de "democrații populare" pentru țările est-europene, ca și strategia unor transformări treptate, fiindcă avea nevoie de ajutor. Cum Truman, succesorul lui Roosevelt, anulează în mai 1945 "lend-leasul", Dimitrov cade în dizgrație și Stalin decide sovietizarea imediată a Europei de Est. La noi, începând din iulie 1947, evenimentele se precipită: lovitura de la Tămădău, ridicarea imunității parlamentare deputaților țărăniști, arestarea lui Maniu și interzicerea PNT, înființarea gulagurilor de la Pitești, Aiud, Gherla etc, și la 30 decembrie abdicarea siliată a Regelui.

Conflictul Dej-Ana Pauker ar fi avut motivația că cea din urmă aducea prea mulți consilieri sovietici, dînd economia pe mîna sovromurilor și-i prefera pe oamenii ei de dincolo de Prut: Chișinevschi, Patiușa, Postanski, Nicolski ș.a. Ana Pauker și Vasile Luca ar mai fi cerut și imediata înființare a colhozurilor, în timp ce Dej opta pentru faza intermediară a "întovărășirilor". Abia în 1952 Dej s-a socotit suficient de puternic pentru a elimina pe Ana Pauker și grupul ei moscovit.

Comunismul național al lui Dej ar fi fost declanșat de o vizită la Budapesta, însoțit de 2000 de activiști de origine maghiară din țară, pentru a reface partidul comunist vecin, decimat de revoluția maghiară, unde a constatat ura populației autohtone, inclusiv muncitorimea, împotriva sovieticilor. I-ar fi spus confidențial, la întoarcere, lui Brucan: dacă nu facem o cotitură de 180 de grade în relațiile noastre cu sovieticii, sîntem pierduți.

De acum vom acorda prioritate intereselor naționale și nu ca pînă acum celor sovietice". Cum desatelizarea era de neconceput cu trupe de ocupație în țară, Dej, la o vîntătoare de urși i-a cerut lui Hrușciiov retragerea militarilor sovietici. În memoriile sale, Hrușciiov amintește însă că Bodnăraș i-a cerut retragerea trupelor.

Momentul desovietizării din România corespunde pe plan internațional cu o cotitură: de Gaulle părăsește OTAN-ul respingînd hegemonia americană și izbucnește conflictul ruso-chinez. Brucan, plecat timp de 7 ani ambasador la Washington - fiind preferat de americani -, la întoarcere constată că Dej s-a schimbat și relațiile lor nu mai sînt intime și amicale.

Sucesiunea lui Ceaușescu este rodul intrigilor, urzite din momentul în care Dej este pe moarte; "în materie de succesiune, regimurile comuniste nu se pot compara decît cu Cosa Nostra", comentează Brucan care, scîrbit, își dă demisia din postul de director al televiziunii.

Cei 25 de ani de domnie a lui Ceaușescu sînt împărțiți de autor în patru perioade. Între 1965-71, liberalizarea - condamnarea invaziei din Cehoslovacia, nu din simpatie pentru Dubcek ci din dorința de a acționa ca șef absolut - cînd jumătate din intelectualitatea română intră în partid. A doua fază începe cu tezele din iulie 1971. În 1974, Ceaușescu devine din secretar-general, președinte cu eșarfă și sceptor iar secretarii județeni PCR devin prefecți iar cei comunali devin primari. Faza a treia începe cu planurile succesive de austeritate pentru plata datoriei externe, ca umare a industrializării excesive, în dezacord cu care ar fi demisionat încă din prima perioadă Bîrlădeanu și Maurer. Brucan e de părere că Ceaușescu a fost incapabil să înțeleagă necesitatea schimbărilor tehnologice, cum ar fi informatica, în care vedea o amenințare pentru planificarea centralizată și secretă. Menținerea structurii sociale bazată pe o manoperă abundentă, care i se părea esențială lui Ceaușescu pentru perpetuarea sistemului și a puterii sale, s-a transformat într-un handicap economic. Este și momentul cînd Elena Ceaușescu devine prim vice-președinte iar partidul comunist, devenit ineficace, Ceaușescu va avea drept singur instrument al puterii Securitatea. Cu evenimentele de la Brașov, din 15 noiembrie 1987, începe ultima fază. Represiunea este înspăimîntătoare; pentru a veni în ajutorul muncitorilor arestați și torturați, Brucan dă o declarație corespondentului BBC-ului și este arestat la domiciliu. Refuzînd să revină asupra declarației, arestul la domiciliu se prelungește pînă în martie 1988, cînd vine în vizită oficială la București Subsecretarul de Stat american. Curînd după aceea, în aprilie 1988, S. Brucan se întâlnește cu Gh. Apostol, hotărînd amîndoi să adreseze o scrisoare lui Ceaușescu, semnată de cîți mai mulți membri PCR, în care să arate situația deplorabilă a țării. Proiectul de scrisoare este remis în secret ambasadelor americană și britanică.

Cum autoritățile vor să scape de el, i se dă un pașaport în speranța că nu se va mai întoarce. La Washington și Londra, Brucan primește încurajări pentru scrisoarea pe care o pregătește. La Moscova, unde se duce să țina niște conferințe de economie, Brucan dezvăluie astăzi că a avut o întrevedere secretă cu Gorbaciiov, pentru a nu se știi ca acesta din urmă se interesează de fostele țări satelite. Șeful Kremlinului refuză ideea însăși a independenței țărilor baltice dar în ce privește România e de acord cu proiectul de eliminare a lui Ceaușescu, cu condiția expresă ca aceasta să rămînă o țară comunistă. Aici ne putem întreba: Gorbaciiov l-a informat, la rîndul său pe Brucan despre planul KGB-ului pentru România ? Un personaj șters ca Iliescu - care s-a repezit să semneze tratatul de prietenie cu Gorbaciiov, cu recunoașterea frontierelor din 1940 - și care domină complet viața politică din țară, lasă bănuiala că în spatele său se află niște forțe care l-au propulsat.

În 6 martie 1989, după reîntoarcerea lui Brucan, scrisoarea este expedită lui Ceaușescu și agențiilor internaționale. În aceeași seară Radio Europa Liberă transmite vestea iar Brucan este arestat, dus în Calea Rahovei - unde i se pune banda cu Apostol care retractase și-l acuza pe Brucan de a fi agent CIA - și ulterior instalat la Dămăroaia. Revoluția este trăită de autor la Dămăroaia, de unde este dus la televiziune, după fuga Ceaușegilor.

Teroriștii ? Brucan explică: totul a plecat de la "ordinul secret 2600" dat de ministrul de interne Postelnicu la cererea lui Ceaușescu, imediat după evenimentele de la Brașov, din 1987, prin care s-au înființat în cadrul Securității niște unități de luptă zise "antiteroriste", cu dotare specială, pentru eventualitatea unei revolte populare. De asemenea, prin decretul 4 din 26 decembrie 1989, Iliescu, fără să se consulte cu ceilalți membri din consiliul FSN, a trecut în cadrul armatei toată Securitatea, inclusiv organele de represiune și "teroriștii". Numai într-o singură cazarmă, afirmă Brucan, au fost strînși 300 de teroriști, puși treptat în libertate de ofițerii superiori de Securitate integrați acum armatei. Brucan amintește și de cei 30 de libieni, expediați imediat la ei în țară. Decretul 33 din 30 decembrie 1989 prin care se desființa Departamentul Securității, a fost dat de Iliescu de ochii lumii, întrucît, la acea dată, spune autorul, acest Departament nu mai exista. Astăzi, afirmă Brucan, "teroriștii" sunt afaceriști, ofițeri superiori etc.

Conducerea PCR i-a rămas loială lui Ceaușescu pînă la fuga acestuia și Iliescu însuși, constată Brucan, s-a dus la ambasada sovietică abia după căderea dictatorului. Singura instituție, unde disidența a fost o realitate, a fost armata, e de părere autorul, care socotește că în decembrie 1989 nu exista nici o forță în țară care să poată lua puterea în afară de FSN, adică de foștii comuniști. Are cuvinte dure la adresa

intelectualității românești în rîndul căreia au apărut "disidenți retroactivi". Subdezvoltarea României a determinat rezultatul alegerilor din mai 1990 ca și refuzul de a sprijini forțe de centru-dreapta în alegerile din septembrie 92, ca în Polonia, Ungaria, Cehia. Rezultatul alegerilor impune FDSN-ului răspunderea procesului de democratizare, rol pentru care Brucan îi consideră nepregătiți pe foștii comuniști, motiv al actualei crize cu care se confruntă România.

Portretele făcute de Brucan potențailor partidului sînt negative: bulgarul Borilă e vîndut rușilor, Chivu Stoica, "un bou", Maurer e laș, motiv pentru care n-a fost invitat să semneze scrisoarea celor 6, Hrușciiov e deștept dar bătăran, Dej e inteligent, patriot dar sîngeros. Brucan îi reproșează lui Dej asasinarea lui Pătrășcanu, uînd de celelalte mii de crime. Pertinente sunt observațiile lui Brucan asupra izolării nomenclaturii. Autorul a fost vecin pe aceeași stradă cu Ceaușescu, Sălăjan, Bodnăraș, Chișinevschi, fără să fi existat între ei o relație de convivialitate. Huzureau dincolo de înaltele garduri cu care-și înconjura locuințele, se îmbuibau dar nu se pricepeau să trăiască bine: "propulsați peste noapte dintr-un mediu sordid în palate, ei nu știau ce să facă cu ele. Viața socială în noul mediu cerea o cultură, tradiții și obiceiuri care lipseau". Brucan e de acord cu Milovan Djilas care definea "noua clasă" ca pe un grup social a cărui coeziune depinde de poziția membrilor săi în structura aparatului.

Unul din cele mai interesante capitole răspunde la întrebarea: cine a fost Ceaușescu și cum a fost posibilă domnia lui de un sfert de veac. Avem portretul unui agramat care a fost "în manipulare și intrigă politică un geniu machiavelic". Judecata autorului despre societatea care l-a suportat este necruțătoare, bazată pe obișnuitele constatări istorice: trecutul țărănesc ca explicație a conformismului și respectului față de autoritate, moștenirea otomană și fanariota ca motivație a corupției, o mentalitate balcanică caracterizată prin pasivitate și scepticism față de organizarea vieții publice.

Schimbările sociale petrecute sub comunism - în 1948, numărul orașenilor era de 3,8 milioane, iar în 1980 el atingea 11-12 milioane - oferea o bază socială ideală pentru partidul comunist: muncitorul industrial de origine țărănească, pentru care libertatea politică e o noțiune goală iar cea a presei, ironizează Brucan, n-a fost niciodată visul analfabetului. FDSN-ul are, de altfel, aceeași bază socială pe care a putut conta Ceaușescu, pînă cînd s-a instalat mizeria și foametea. FSN-ul a satisfăcut cerințele de bază ale acestei clase sociale, ceea ce opoziția nu a înțeles.

Scriindu-și memoriile, probabil cu sinceritate, S. Brucan a luat riscul de a se pune în lumină așa ca, ajunși la capătul lecturii ne putem întreba: cine este Silviu Brucan? Din titlu aflăm că face parte din

"generația irosită", adică sacrificată. Dar ce a sacrificat domnul Brucan în ultimii 40 de ani? După propria lui mărturisire, cu excepția ultimelor luni înainte de decembrie 89, a ocupat continuu posturi foarte importante, oricum a trăit liniștit la el acasă sau a conferențiat peste hotare, publicîndu-și cărțile în America... într-un cuvînt, a fost un privilegiat al regimului, imediat ce a ieșit din clandestinitate: "după un an de zile (de la activismul clandestin) eram toți instalați în apartamente confortabile, bine mobilate și echipate", amintindu-și că avea la dispoziție economatul de la "Scinteia" și alte privilegii rezervate nomenclaturii. În acest timp, adevărata "generație irosită" își dădea sufletul în pușcăriile politice sau la Canalul Morții. Cînd Silviu Brucan se laudă că s-a întors în țară în 1989, după ce luase atitudine împotriva lui Ceaușescu, în timp ce dizidenții nu s-au întors, îi putem răspunde că el a fost protejat mereu de prietenii americani și de Gorbaciov, neriscînd, cum s-a și întîmplat, decît evacuarea la Dămăroaia, în timp ce alți opozanți se aflau, neștiuți de nimeni, în beciurile Securității.

Silviu Brucan vede România dinainte de război prin prisma "monstroasei coaliții",

MARTIRIUL FEMEILOR IN INCHISORILE COMUNISTE.

La inițiativa AFDP, filiala Franța, de 8 martie, a avut loc în sala de conferințe a Misiunii greco-catolice, o sărbătorire care a dat "zilei femeii", o dimensiune dramatică, de pomenire. După cuvîntul de deschidere al președintelui de onoare al filialei, Mgr. Gh. Surdu, Cicerone Ioanițoiu a vorbit despre "Martiriul femeilor din România în închisorile comuniste".

Crima organizată începe cu ocupația sovietică din Basarabia, unde, de pildă, la 1 aprilie 1941, țărani care vor să treacă Prutul sînt uciși la Fintîna Albă. Printre ei, țărancă Frătuceanu, din comuna Suceveni-Bucovina, ale cărei fetițe, Zenovia, de trei ani, și Catrina, de cinci ani, vor fi trimise în Siberia, cu alte sute de copii.

Intrarea trupelor sovietice în țară, în vara lui 1944, este prilej de jafuri și violuri. Urmează instituționalizarea terorii și arestările politice sistematice. Printre primele femei arestate, Nicoleta Bruteanu (Grossu), redactoare la "Dreptatea" și Adriana Georgescu, avocată, șefa de cabinet a generalului Rădescu. După manifestațiile din 8 noiembrie 1945, printre elevele și studentele arestate se numără Ileana Dănățoiu, Adica Herișescu, Florica Alecu, Dorina Dărvărescu, Laura Săulescu, Măriuca Mazilu, Nina Dombrowschi, Tudorița Enescu, Sanda Matei... Tatiana Missir va fi arestată după manifestația din 10 mai 1946, murind în urma torturilor. După procesul Maniu, iau drumul închisorilor Niculina Mihalache (care va rămîne 17 ani în închisoare), Mara Lazăr, Ecaterina Magearu, Lelia Mihăilescu, Maria Căliman (din

trecînd sub tăcere că proprietarii de pămînt și-au votat propriul sfîrșit politic prin exproprierea din 1921.

Cînd Brucan scrie: "la 23 August 1944, forța politică și morală a comuniștilor era imensă, tocmai datorită aureolei eroice care-i înconjură, iar politicește căldreau pe un val propice, ofensiva eliberatoare a Armatei roșii..." trebuie să-l oprim. Cu ce fel de aureolă putea să se înconjoare un partid inexistent și cum putea fi "eliberatoare" o armată ale cărei orori bîgase groaza în rîndurile populației? Cît privește înscrierile în partidul comunist, ele veneau de la oportuniști sau se făceau cu forța: nu te înscrii, îți pierzi slujba.

Dacă ținem seama că S. Brucan e un om inteligent și avertizat, trebuie să admitem că optica sa deformată în unele direcții provine din vechea sa apartenență la o ideologie care s-a dovedit, în cel mai bun caz o utopie, dacă nu o antrepriză criminală: comunismul. Cînd Silviu Brucan evocă nostalgice lozinci ca "de la fiecare după capacitate, fiecăruia după nevoi" atunci înțelegi că rămășițe de fanatism pot irosi - adică orbi - pe un martor lucid al unor vremuri de tragică amintire.

Vlad STOLOJAN

Brașov), Eugenia Georgescu-Bârlad, Roxana Simionescu, Elvira Gheorghiu, Maria Enescu (din Galați), Lia Lazăr, Emilia Hudîță, Geta Pandelescu, Mariuca Mazilu...

Grupurile de rezistență formate în munții vor da alte victime. În lotul din munții Banatului: Marta Borcea, Sofica Cadariu, Maria I. Cristescu, Dorina Drăgan, Marta Nedelcu, Caterina Vaca, Aurelia Moraru... În lotul de pe versantul sudic al Munților Făgăraș, în grupul "Haiducii Muscelului": Laurenția Arnăuțoiu, Elena Chirică, Iustina Comăndășescu, preoteasa Elena Drăgoi, Maria Jubleanu - moartă cu arma în mînă -, Maria Arnăuțoiu-Pop, Elisabeta Marinescu - cu soțul și 2 copii -, Maria Marinescu, învățătoarea Maria Popescu, Elisabeta Tomeci, Elena Florea, preoteasa Maria Andreescu, Filofteia Bășoiu, Laurenția Belu, Elena Chirică, Marina Chirică, Victoria Coman, Elena Mica, Maria A. Preda, Elena Rizea, Ruxandra Ion, Lucreția Sapoilă, Ana Simion, Verona Stăncescu, Maria Sorescu, Elena Șupan, Maria Arnăuțoiu. Mișcarea de rezistență din Gorj: surorile Constanța Tabacu și Polina Sărbulescu, Polina Trocan (din Zegujani-Mehedinți) și o fetiță care a fost spînzurată, pe nume Ursoniu. Pe versantul nordic al Făgărașului, unde rezistența a fost condusă de Ion Gavrilă, au căzut: Eleonora Șandru Maria Ghizdavu, Elena Faină, Ciora (omoriță la securitatea din Brașov)... Onicile Bucovinei: Marioara Cenușe - care a născut în temniță - învățătoarea Marioara Hulinschi, eleva Amelia Micșan-Tomaszewski... În Munții

MARTIRIUL FEMEILOR IN INCHISORILE COMUNISTE.

pag. 5

Vrancei: Tinca și Florica Paragină, Ioana Brânzaru. Țara Moșilor: Ana Cibu, Ioana David, Reveca Bambaș, născută Macavei - cu trei frați morți în rezistență și cu fiul executat -, Alexandra Pop - infirmiera partizanilor, care a fost executată -, Terezia Oprea. Lotul Capotă-Dejeu, de pe Valea Drăganului-Iara: Iustina Nicula, Irina Crețu, Onița Cătaș, Ana Capotă, Leontina Molșovan, Amelia Lungu. În grupul de pe Valea Iada (Dealul Boșii), renumita Lucreția Jurj, al cărei soț a fost executat.

În ofensiva Securității împotriva legațiilor occidentale, cu procese înscenate celor care au avut relații cu diplomații străini, au fost condamnate: Elisabeta Peraudin, Celestine Gauchet, Jacqueline Pinard, France Marcocici, Arlete Coposu, Micaela Ghițescu, Mariana Ionescu, Veturia Drăgănescu, Valentina Popescu, Veronica Mihăilescu, Marie-Anne Vermeulen, Germina Liciu, Elena Rășcanu, Mihaela Gașpar, Nadia Rusu, Ana și Nora Samuelli, Teodora Bunea-Wied, Fulvia Grigoriță, Gabriela Popa, Fernanda Ștefănescu, Aurelia Cernătescu, Virginia Dușescu-Abeles, Ioana Nasta, Steluța Epure-Scrădeanu, Henrieta Ștefănescu, Simona Codru-Runcan, Irina Vasilescu Carpen ...

Războiul împotriva populației rurale începe cu teroarea cotelor și continuă cu colectivizarea forțată. S-a mers nu doar la golirea hambarelor, dar și la arestare pentru nepredarea cotelor, cum s-a întâmplat cu văduvele Maria Albu, din Seaca Pădurii-Gorj, care a lăsat doi copii minori acasă, Eliza Delcescu, Maria Sinești.

După primele nemulțumiri înăbușite la Ristref, Rast (Dolj), Gura Rîului (Sibiu), unde în cele cinci camioane încărcate cu țărani recalctranți se afla și Reveca Arsene, tulburările izbucnesc în Bihor. În noaptea de 3/4 august 1949, colonelul Czeller își întrerupe drumul de pedepsire a partizanilor din Maramureș, îndreptându-se spre satele ridicate în care băteau clopotele pentru a chema oamenii cu furci și topoare. În satele Belfir, Ucuriș, Tăut, Cociuba Mare - unde Floarea lui Dan se spânzurase deja din cauza persecuțiilor -, Tinca, Batâr, Talpoș, Căușad, Bicaciu, Berechiu, Simiclăuș, echipaje motorizate străbăteau ulițele și trăgeau în timp ce camioanele încărcau copii, femei și bătrâni cu direcția Bărăgan, iar bărbații luau drumul pușcăriilor. Printre femeile de atunci: Zeana și Floarea Matic, Viorica Tulbure...

Tot vara, în 1950, a izbucnit revolta în sudul țării, pe valea Glavaciocului. La Siliștea, satul e trezit de Maria Gărăgăianu, 19 ani, care trage clopotul la apariția trupelor și este împușcată ca și Aurica Crăciun, Olimpia Colibașu, amândouă de 16 ani. Este mitraliată Maria Jebleanu, care luptase în rezistență, al cărei soț va sfârși în fața plutonului de execuție, iar fiul se va sinucide pentru a nu cădea viu în mâna Securității. Au mai fost rănite atunci Florica Barte, Rada Danoc iar altele arestate și trimise în Bărăgan: Augustina Mihai, Aurica Constantinescu,

Cornelia Ionescu, Maria Păun... În același timp, alături, la Drăgoești, pe valea Moștinei, unde oamenii erau alungați de pe arie, de la treierat, cu sacii goi, bolovanii au început să zboare către cei care loveau cu patul puștii. Eugenia Ivan, 20 de ani, rupe firul de telefon, ca primarul să nu poată cere întăriri. Au avut loc aproape 100 de deportări la carierele de piatră de la Gastelu, printre care eleva Silvia Matei, 13 ani, venită în vacanță, Onița Matei, Floarea Lumînare cu trei copii (soțul arestat), familia Matei Alexandru cu 5 copii, Victoria Oancea, elevă în vacanță, al cărei tată va muri la Canal, Tinca Ivănescu, Zenobia Diaconescu, Aristiță Pălăngăanu, expediată la Jilava...

Pe 4 decembrie 1957 nenorocirea se abate asupra unuia din cele mai sărace sate, Vadu Roșca sau Târgu Nămolosa, la cotul Siretului, în Vrancea, cu 5-600 de fumuri, unde se trăia din împletitul coșurilor de nuiele și al rogojinelor. 8 țărani sînt împușcați la marginea satului, printre care Dana Radu, 28 de ani, 4 copii și Arcan Ion, de 14 ani. Alte zeci sînt răniți, peste o sută torturați și arestați. Sînt rănite Domnica Crăciun și Maria Cristea, Irina Grigore, de 80 de ani, este arestată și schingiuită pentru a recunoaște că a tras clopotul, deși ce cel care alarmase satul se afla deja împușcat în clopotniță.

Pe 21 ianuarie clopotele au început să bată în comuna Vișina și Rășcăieți, fiindcă năvălise securitatea, care, trecînd din casă în casă, îi teroriza pe țărani să semene: 64 de țărani au fost arestați, printre care Maria și Zoe Popescu, Maria Filea, Anca Radu, Cătălina Gheorghe.

În martie 1961, în comuna Dobrotești-Doage, vice-președintele raionului, primarul și activiștii sînt bătuți și puși pe fugă. Sînt arestați 100 de țărani, printre care lelea Zdârca și Ioana Ciobanu, satul va fi terorizat 6 luni...

În comunele din Olt, Vâlcele, Izvoare, Licești, deși colectivizarea e pe sfîrșit, oamenii reușesc să ia înapoi cererile de înscriere. Represiunea e sălbatecă: Maria Petcu, cu patru copii, gravidă, e bătută cu cravașa și dusă la Pitești ca ostatecă pînă la prinderea bărbatului, socotit capul rebeliunii, Alexandra Truc, văduvă cu 6 copii, este maltrată și va muri la scurt timp. Mulți au luat calea închisorii din Pitești.

Un alt capitol carceral a fost represiunea religioasă, care a făcut deopotrivă victime printre călugărițe și mirene, din toate zonele țării, unite, catolice, ortodoxe, printre care: Nena Boilă, Elena Mihailovici, Elisabeta Strat, Silvia Vlad, Maria Vereș, Ana Palas, Alice Panaiador, mater Clementina, A. Bărbuț, Maria Bulai, Elena A. Ciurea...

Cultura română a fost văduvită de personalități ca Maria Gulescu, Alice Voinescu, Georgeta și Marioara Cancicov, Milița Patrașcu, Eugenia Adams-Mureșanu, Ecaterina Bălăcoiu-Lovinescu, moartă în închisoare, Virginia Munteanu-Șeicar, Zoe Voicu-Porsena...

Cicerone Ioanțoiu a vorbit, de asemenea, despre ostatece, arestate în locul soșilor, copiilor, taților dispăruți. Despre femeile care au născut în închisoare și au fost separate de copii. Despre distrugerea familiei ca celulă de supraviețuire: presiunea sistematică asupra soțiilor de a divorța, dispersarea membrilor familiei și introducerea suspiciunii între părinți și copii, șantajul asupra sentimentelor celor mai firești pînă la subminarea tuturor valorilor tradiționale.

În încheiere, vorbitorul a amintit cîteva dintre cele care au contribuit la reconstituirea infernului carceral: Adriana Georgescu, Nicole Valery Grossu, surorile Samuelli, Ioana Nicolau, Ioana Cantacuzino (Oana Orlea), Aurora Ilie, Sisi Iorgulescu, Maria Ghițescu...

A urmat, în a doua parte a întrunirii, episodul "Calvarul femeii române" din serialul "Memorialul durerii", realizat de Lucia Hossu-Longin. Și pentru că viața jurnalistei, care a contribuit atît de esențial la regăsirea memoriei traumatizate a locuitorilor țării, se află în primejdie, sub amenințarea "anonimă" cu moartea, asistența a semnat un protest care a fost trimis presei, radiourilor, diverselor organisme internaționale.

UNDEVA ÎN FRANȚA

Într-un oraș la răsărit de Paris, o parohie catolică franceză l-a invitat pe parohul greco-catolic român din capitala Franței să slujească liturghii, să predice, să vorbească despre țara sa. Se întâmpla ca parohul francez, Père Etienne, să fie de naștere maghiar din Ungaria iar Părintele Gheorghe Surdu să fie, cum se zice, român neaș. Amănunte fără semnificație într-o lume civilizată. Amîndoi sînt creștini și europeni. S-a întâmplat să fiu martorul acelor clipe.

Nu-mi făceam iluzii să văd simbăta după masă multă lume la liturghie. Se spune că în Franța oamenii au cam uitat drumul bisericii. Dar n-a fost așa. Predica preotului român a fost urmărită de zeci de credincioși și necrezut de mulți au fost și cei care în sala de conferințe a bisericii i-au ascultat pe oaspeții români. Multe au fost după aceea întrebările ce ni s-au pus și vii discuțiile. Erau în sală prieteni de nedejde care contribuiseră deja cu multe ajutoare pentru România.

A fost apoi o duminică și alte liturghii matinale, tot atîtea predici ale Părintelui Surdu, fericit că avea mereu în față biserica plină. În casa Domnului se afla și primarul localității, care, după ce șase zile pe săptămînă conduce treburile urbei, duminica dirijează corul credincioșilor. Nu e muzician de profesie, e doar un cetățean atașat de valorile comunității, o pildă pentru cei care-l aleg de zece ani în frunte. Cu atît mai mare mi-a fost bucuria cînd Dl. Pierre Bernard a acceptat înfrățirea orașului său cu unul românesc.

S-a întîmplat undeva în Franța.

Șerban DEMETRIU

Cînd l-am reintîlnit pe Ionel Jianu la Paris, în iulie 1961, nu-mi venea să cred ca nu-l mai văzusem de 24 de ani. Am stat mult de vorbă, cu el și cu Marga, în odaia lor de la Hôtel Lavoisier. Zadarnic am încercat, în acea seară, să-mi însemn în Jurnal tot ce-am aflat de la el și despre prietenii noștri comuni din țară. Ma copleșeau amintirile: cum îl cunoscusem și ne împrietenisem repede, în 1927; corespondența noastră între 1928 și 1931, cînd mă aflam în India; efortul pe care-l făcuse Ionel să publice, la editorul Ciornei, romanul meu Isabel și apele diavolului; reintîlnirea noastră din iarna lui 1932, cînd am cunoscut-o pe Marga și am fost fascinat de calma și senina ei frumusețe; primele conferințe ale grupării Forum, pe care o întemeiasă de curînd Ionel - și alte multe întîmplări și mai ales discuții pe care nu îndrăzneam să cred că mi le voi aminti cu atîta precizie.

Tirziu, am reușit totuși să public cîteva pagini în Jurnal. Mă mulțumesc sa

transcriu finalul.

”Îmi mai spune și asta: ca încă nu “realizează” că e la Paris; i se pare

mereu că visează, și că se ciupește de obraz ca să se trezească. N-a mai văzut Parisul din 1937. N-a mai putut ieși din țară decît o singură dată, în Grecia. A obținut acest “privilegiu” după ani și ani de așteptare. Era profesor de Istoria Artelor și le spunea mereu: cum vreți să predau Istoria Artelor dacă n-am văzut Parthenonul, dacă nu l-am văzut pe Phidias?...”

De atunci, Ionel Jianu a văzut nu numai Parthenonul și pe Phidias, dar a călătorit în nenumărate țări și a traversat de cîteva ori Mediterana și Oceanul Atlantic. Dar, mai ales, a publicat, în franceză și engleză, vreo treizeci de volume, printre care faimoasa serie de 18 monografii închinată sculpturii moderne, o serie inaugurată, în 1963, prin cartea despre Brâncuși. În tinerețea noastră bucureșteană, Ionel Jianu scria uneori cîteva articole și cronici pe săptămînă. După 1950 a publicat - în afară de nenumărate studii și eseuri - patru volume

despre pictorii români Pallady, Tonitza, Petrașcu și Luchian.

La Paris, Ionel Jianu a regăsit libertatea și posibilitățile de a scrie despre oricare dintre artiștii plastici europeni care l-ar fi interesat. Și, într-adevăr, începînd din 1964, au apărut cu regularitate monografiile despre Rodin, Bourdelle, Henry Moore, Zadkine, Lardera și alți 12 sculptori moderni. Dar Ionel Jianu a vrut să inaugureze colecția prin volumul despre Brâncuși. De-abia acum, la Paris și liber să viziteze muzeele și colecțiile particulare din Europa și Statele Unite, Ionel Jianu a putut cunoaște direct întreaga operă a lui Constantin Brâncuși.

Am avut prilejul, în anii care au urmat, să evoc originalitatea și noutatea monografiei din 1963. În vara lui 1967, Petru Comarnescu, Ionel Jianu și cu mine am avut bucuria să petrecem cîteva săptămîni la Veneția. La sfîrșitul anului a apărut Temoignages sur Brâncuși, reunind textele celor trei vechi prieteni....

Mircea Eliade

Chicago, 1986

(Extras din Jurnalul ARA 1987)

LE CLUB D'ETUDES ROUMAINES

La Institutul Național de limbi și Civilizații Orientale, mai cunoscut prin prescurtarea (acum neoficială și inspiratoare, pare-se, de nostalgii) *Langues O'* decît prin sigla (eficientă administrativ dar plat neutră) INALCO, româna are, după cum se știe, o frumoasă tradiție. Este unul din argumentele care legitimează excelenta inițiativă a dnei Catherine Durandin, profesoară la INALCO și reputată specialistă în istorie și românică, de a iniția crearea unui Club d'Etudes Roumaines (să ne hazardăm oare a propune - sperînd în rapida ei consacrare - sigla CDER?). Scopul limpede formulat al acestui Club este de a reuni, în jurul actualilor și foștilor studenți ai Institutului, și alte persoane interesate de cultura, istoria și actualitatea românească. Fapt este că, în momentul de față, parte din studenții în română de la INALCO vin cu motivații și preocupări ce vizează o specializare în domenii de vîrf (politologie, istorie, geopolitică etc) și implică angajarea în cercetări de durată și de adîncime. Luînd în considerație aceste elemente, dna Durandin a gîndit reuniunile Clubului atît ca un loc de confruntări interdisciplinare cît și ca un “laborator” în care se va testa interesul unor experiențe recente ori al unor proiecte pe termen lung. Reuniunile, așadar, vor cuprinde două secțiuni, prima fiind rezervată prezentării, de către un student sau un tînăr cercetător, a unei lucrări în curs de elaborare, iar a doua fiind consacrată unei conferințe sau unei mese rotunde pe teme românești.

Întîlnirea inaugurală din luna februarie a configurat că programul pe care și-l

propusese Clubul, deși ambițios, nu este irealist. În “deschidere”, Gerôme Noulens, student la INALCO, a împărtășit impresiile sale în urma unui stagiului de lungă durată petrecut la Ambasada Franței din București. S-au atins și chestiuni legate de cooperarea franco-română în domenii specifice, într-un moment în care, orice s-ar spune, sîntem destul de departe de elanul debordant și dătător de speranțe de la începutul lui 1990. Cum elevii de la INALCO au șanse notabile de a efectua astfel de stagii în cadrul ambasadei de la București ori de a funcționa ca lectori în universitățile românești, e de așteptat ca reuniunile următoare să includă și alte “mărturii” similare.

Centrul de greutate al întîlnirii l-a constituit masa rotundă pe marginea traducerii publicate de Sanda Stolojan din poezia lui Lucian Blaga *L'étoile la plus triste* (Orphée/ La Différence, 1992), la care au fost prezenți, alături de autoare, Claude Karnouh, Ion Pop și Alexandru Călinescu. Expunerea sobră și elegantă a dnei Stolojan a precizat criteriile după care au fost selecționate textele, a pus în evidență principalele dificultăți pe care poezia blagiană le ridică în fața traducătorului și a motivat unele din soluțiile alese. Claude Karnouh, într-un expozeu erudit și de o mare vervă asociativă, a situat lirica lui Blaga în universalitate și a propus, din perspectiva filosofului, chei interpretative originale. Ion Pop a prezentat, riguros și sistematic, tematica și evoluția poeziei blagiene, iar semnatarul acestor rînduri a schițat un bilanț al traducerilor recente în franceză din poezia

românească, relevînd - ca și ceilalți vorbitori - calitățile transpunerii datorate Sandei Stolojan.

Asupra importanței temei dezbătute nu trebuie, sînt convins, să insist. Cu toții dorim o prezență mai amplă a literaturii române în Franța, cu toții dorim o strategie coerentă și eficientă în materie de politică culturală și de impunere a valorilor românești. Cu toții știm însă că de la aceste legitime dezeritate pîna la materializarea lor drumul e lung iar mijloacele utilizate - modeste sau chiar adesea, în chip flagrant, insuficiente (prezența cu totul simbolică a României la Salonul Cărții din acest an e un exemplu printre altele ...) Cu atît mai semnificativă e, în acest context, apariția acestei traduceri din Blaga. Sanda Stolojan face parte din acel grup - puțin numeros, din păcate - de traducători al căror devotament pentru literatura română e servit de competență și de har. Oprindu-se asupra lui Blaga, ea a făcut un gest de cultura și un gest reparatoriu totodată (vicisitudinile istoriei au anulat, în mai multe rînduri, șansele “ieșirii în lume” a operei blagiene), dînd și o frumoasă pildă de supunere sau, mai bine zis, de adecvare la obiect: neutralizînd unele din mărcile stilistice ale originalului, greu perceptibile de către cititorul străin, traducerea oferă o versiune de o expresivă limpiditate, restituind atît profunzimea gîndirii cît și senzația de imediatețe a rostirii.

Sînt, acestea, cîteva din elementele revelate, cu argumente convingătoare, de către participanții la masa rotundă. Iar prezența, de o atît de fină și discretă intelectualitate a Sandei Stolojan a contribuit în bună măsură la reușita primei reuniuni a Clubului de Studii Românești de la INALCO.

Alexandru CALINESCU

Înmormintarea criticului și istoricului de artă IONEL JIANU va avea loc vineri, 26 martie 1993, la cimitirul Montparnasse.

Întîlnirea, în fața intrării principale de pe Bd. Edgar Quinet, la orele 14

■ Regina Ana a făcut o vizită de 5 zile în România, care a început în 11 martie, la invitația Ligii Studenților din Universitatea București. În fața hotelului Continental, unde a locuit Regina Ana, o mulțime compactă de cca 1500 de persoane, mai ales tineri și bătrîni, au întîmpinat-o la sosirea de la Aeroport. În seara primei zile a fost la spectacolul "Vremea trece, vremea vine" organizat de Radiodifuziunea Română.

Vineri, 12 martie Regina i-a primit pe dnii Comeliu Coposu, Mircea Ionescu Quintus, ambasadorul Franței Renaud Vignal. A urmat festivitatea de dezvelirii bustului M.S. Regelui Mihai, realizat de sculptorul englez David Creegen, "dăruita de diaspora română studenților". Emil Constantinescu a precizat ulterior în presă că bustul nu se află în Universitate, cum s-a sugerat în reportajul televizat, ci

A.D.E.R. COMUNICAT

În ziua de 23 februarie 1993 a avut loc, în sala de conferințe a Misiunii Greco-Catolice din Paris, întrunirea membrilor A.D.E.R. - Action pour la Démocratie en Roumanie.

Domnul Alexandru Herlea a dat citire bilanțului Asociației pe anul 1992, după care s-a procedat la alegerea noului Comitet Director

Au fost aleși următorii membri: Dan Aftalion, Andrei Bordeanu, Mircea Angelier, Alexandra Dimos, Nicolae Evolceanu, Dumitru Filitti, Constantin Ghika, Alexandru Herlea, Rodica Ivanov, Ion Munteanu, Ion Varlam.

În Biroul de conducerea u au fost aleși: Constantin Ghika - președinte; Ion Varlam - vicepreședinte; Dan Aftalion - responsabil cu presa; Alexandra Dimos - casier; Andrei Bordeanu - secretar

în sediul central al Ligii Studenților.

Regina a mai vizitat Casa de copii din Bucureștii Noi și Căminul de bătrîni din Străulești iar seara, la Muzeul George Enescu, a participat la un recital al pianistului Dan Grigore. A urmat o scurtă recepție la care au fost invitate personalități culturale printre care Al. Paleologu, Nicolae Balotă, Octavian Paler, Andrei Pippidi, Andrei Pleșu, Tia Șerbănescu, Pascal Benteoiu, Alecu Beldiman, Mihai Creangă, Gabriel Andreescu, ambasadorii Olandei, Angliei, Elveției, Spaniei ș.a.

Pe 13 martie Regina a luat prînzul cu studenții, la Complexul Grozăvești, după care a participat la o slujbă oficiată de preotul Iustin Marcheș, la Biserica Stavropoleos. A urmat o vizită la Muzeul Național de Istorie. Seara, în fața Operei, unde era invitată la spectacolul "Rigoletto", mulțimea care o aștepta a rugat-o să vorbească. Cele câteva cuvinte pe care le-a rostit s-au adresat mai ales tinerilor. Cum spectacolul începuse, la intrarea în sală interpretii au început să aplaude, luminile s-au reaprins și spectacolul a fost reluat.

A doua zi, duminică, Regina Ana a participat la slujba de la patriarhie, oficiată de Patriarhul Teoctist care, în predică, a preferat perifraza "oaspeții de peste hotare", la care mulțimea a reacționat scandînd "Regele Mihai", "La Primăvară Regele în țară" etc, redate la ieșirea din biserică.

Ultima zi a vizitei a început în mijlocul elevilor Colegiului Sf. Sava din București. A continuat la Secția de boli infecțioase de la Spitalul Colentina (pavilionul copiilor bolnavi de SIDA), precum și la Pavilionul destinat acestor copii, aflat în construcție și finanțat de Fundația "Principesa Margareta".

(după Raluca Stroe Brumar, revista "22", 18-24 martie)

CASA ROMANEASCĂ CENTRUL ROMÂN DE CERCETARI DIN PARIS

Anunță conferințele dlui THEODOR CAZABAN
"Minima moralia : 1) *De l'imposture fondatrice à la Volonté Générale*", sîmbătă, 27 martie și 2) *"Les mots, les manipulations et les choses"*, sîmbătă, 3 aprilie.

Ambele conferințe vor avea loc la la Misiunea Catolică Română - 38 rue Ribéra, 75016 Paris, la orele 18.

AFDP - FILIALA FRANȚA

sîmbătă, 10 aprilie, orele 11,
parastas pentru toți morții în exil,
la Biserica Ortodoxă Română, 12 bis rue Jean de Beauvais
și la Biserica Unită, 38, rue Ribéra
luni, 12 aprilie 1993, orele 18,30

Misiunea Catolică Română,
38 rue Ribéra, 75016 Paris, Metro Jasmin
Persecuția bisericilor creștine
în timpul dictaturii comuniste

Vor vorbi:

Mgr. Gh. Surdu, dnii Cicerone Ioanițoiu și Remus Radina
Se vor prezenta secvențe din "Memorialul Durerii"

■ Pe prima pagină a prestigioaselor cotidiene "International Herald Tribune" și "Financial Times" era publicată, în 16 martie, aceeași fotografie: o îngheșuală inimaginabilă de capete, mîini, coate, haine rupte, chipuri congestionate, priviri furioase, disperate. Scena se petrecea în București, în fața ambasadei Argentinei, singura țară care mai acordă vize de emigrare.

Dintr-un interviu realizat la Căpitănia Portului Le Havre, transmis pe postul de radio France Info, în 19 martie, aflam că, în fiecare zi, la controlul containerelor de pe vapoarele acostate aici, sînt găsiți români nemîncăți, uneori complet înghețați, care speră să ajungă în Canada... Controalele sînt cu atît mai riguroase cu cît, pentru fiecare clandestin descoperit, armatorii vor trebui să plătească autorităților canadiene o suma echivalentă cu 30.000 F

DICTIONARE ROMÂN-FRANCEZ, FRANCEZ-ROMÂN au sosit la

Librairie des langues ATTICA,
64, rue de la Folie Méricourt,
P. 11, Metro: Oberkampf

DECESE

Prof. univ. dr. doc. Dan Simonescu, membru de onoare al Academiei ; compozitorul Wilhelm Georg Berger, membru corespondent al Academiei; Gabriela Maria Filip; Ladislau Vitkan; acad. Eugen Rădulescu; prof. Borca Ion; Margareta Alexandrescu; Ariadna Camarino Cioran; Margareta Stroescu; col(r) din Cavalerie, Ion Bărloiu; col. dr. Ștefan Cocora; Ioan Ursu; prof. Ioachim Opreșcu; ing. Nicolau Theodor; Ioana Șendrea; Bucura Șchiopu; Victor banița; Tudor Irimescu; Constanța Coțescu; înv. Ion Marinescu; Anastasiu Constantin; dr. Cornelia Ștefănescu; Mioara Panțu; Camelia Radu; Muntean Ambrozie; Maria Elena Segărceanu; Hariton Marcarian; Ștefan Chiriță; Nicolae Padencov; Sebastian Gorgos; prof. Mircea Oporan; Ion Medeșan; dr. Romeo Macarie; col (r) ing. Eugen Cătulescu; Dinu Paul Emil Fișescu; col. dr. Roșca Mihail; Virginia Stănescu; Felicia Sebeny; dr. Assan Doina.

L'IRRUPTION DE L'IRRATIONNEL

Le système communiste a accouché des monstres. Les anciennes structures et élites n'ont pas hésité à se servir du nationalisme le plus rétrograde et le plus réactionnaire pour se maintenir au pouvoir et conserver leurs privilèges. Elles se sont alliées avec des aventuriers et souvent avec des criminels pour défendre "la cause nationale". En ex-Yougoslavie, c'est devenu une pratique courante dans toutes les républiques. Les atrocités de la guerre fratricide sont commises par toutes les parties en conflit ; elles sont jugées sévèrement par de larges couches de la population. En Serbie et au Monténégro, il existe une véritable opposition au régime et un fort mouvement pour la paix (plus de cent mille jeunes se sont soustraits à la mobilisation, ceci dans un pays où le service militaire était considéré traditionnellement comme un honneur). L'opinion démocratique considère que la vengeance des crimes commis par les adversaires doit être rejetée et condamne avec vigueur les extrémistes de tous les bords.

L'irrationnel a fait irruption en ex-Yougoslavie et on en connaît les ravages ! Ce qui est plus grave encore, c'est que l'irrationnel envahit progressivement l'opinion publique occidentale ! En Occident, la guerre civile en Croatie et en Bosnie-Herzégovine a produit un effet pervers : les médias ont déchaîné une véritable campagne contre les Serbes, identifiant, sans nuance, tout le peuple serbe au régime ! Les rares voix de raison qui essayent, tant bien que mal, d'élucider les racines profondes du drame yougoslave sont largement couvertes par une meute passionnelle des va-t-en-guerre ! De nombreux intellectuels mènent une campagne outrageante contre les Serbes, en appelant les Français et les Européens "aux armes" ! "L'émotion" est telle que l'on voit se joindre à ses appels guerriers, incitant à la haine raciale, même des prélats et des "médecins du monde" ! On a entendu certains demander d'interdire "à jamais" au peuple serbe l'entrée dans la communauté internationale, s'il ne renonçait pas "au rêve de la Grande Serbie", qu'on lui attribue d'emblée et à tort, sans qu'il ait pu faire entendre sa

voix ! Les mêmes passent, sous silence la responsabilité des dirigeants actuels, pour la plupart anciens lieutenants de Tito, qui mènent la danse macabre, non seulement à Belgrade, mais dans toutes les autres républiques. Malgré ce tintamarre, les Français restent, apparemment, réservés.

Par contre, chez les Allemands et les Autrichiens, le subconscient a joué un rôle très important. Les vieux comptes avec la Serbie ont, comme on l'a bien dit, "instinctivement", pris la pas sur l'objectivité et les véritables intérêts allemands et européens. Outre-Rhin, l'explosion des passions anti-serbes a atteint de telles proportions qu'elle est devenue un vrai problème pour le gouvernement, d'autant plus que toute l'extrême droite -nazie est sur les mêmes longueurs d'onde et instille son poison à la serbophobie ambiante.

En Russie, préoccupée par ses problèmes gigantesques et peu informée des événements extérieurs, commence à percer un sentiment de frustration devant la pression inouïe exercée par l'Occident sur le peuple serbe, dont la cause paraît désespérée. L'émotion est en train de s'amplifier, mais dans le sens contraire qu'en Occident. Là aussi, c'est l'irrationnel qui prend le dessus. Et les monstres sont toujours en place pour l'exploiter.

Il n'est peut-être pas inutile de faire ici un rappel historique. En 1908, l'Empire habsbourgeois, grande puissance de plus de cinquante millions d'habitants, annexe la Bosnie-Herzégovine en violation des engagements pris au Congrès de Berlin, en 1878, accusant, en même temps, la petite Serbie (de quatre millions d'habitants) de visées expansionnistes "grands-serbes" ! L'Europe acceptera, avec plus ou moins de réticences, cette annexion, alors que la Russie, préoccupée par ses problèmes intérieurs après la révolution de 1905, est, déjà, absente de la scène internationale, mais pas pour longtemps ! A l'époque, la Bosnie-Herzégovine compte 43,5% de Serbes, 32% de Musulmans et 22,9% de catholiques, dont 16,7% de Croates. L'opinion publique en Autriche et dans tout l'Empire est chauffée à blanc par les

médias d'alors contre les Serbes, accusés de tous les maux, appelés peuple "régicide", "barbare" qui "creuse la tombe de la civilisation européenne" ! Contemporain de ces événements, l'ambassadeur de France, le comte de Saint-Aulaire, écrira : "La haine et le mépris des Serbes était à Vienne un nouveau commandement de Dieu, le plus obéi de tous.... ' Le bureau littéraire' (section de propagande du Ministère des affaires étrangères, ndlr) portait au plus haut point de perfection et d'effronterie la technique du mensonge et de la fausse nouvelle, surtout contre les Serbes. Les calomnies les plus grossières étaient recommandables quand elles les désignaient comme les derniers des sauvages, afin d'attirer sur eux un juste châtiement et de les vouer à la vindicte de la conscience universelle. " (1) Dans l'Etat-major impérial, on ne parle que d'une intervention rapide "comme un ouragan", d'une "promenade" militaire....

La suite est connue. "L'émotion" suscitée n'a pas tenu compte de l'impondérable, de l'imprévisible, du mouvement profond de l'humanité. Cette "émotion" doublée d'orgueil, d'arrogance impériale et du sentiment de supériorité précipitera le grand Empire dans le néant !

L'Europe d'aujourd'hui n'est pas l'Empire habsbourgeois, comme l'Allemagne actuelle n'est pas l'Empire allemand d'autrefois, mais l'esprit funeste de Mitteleuropa plane sur eux !

Lorsqu'il s'agit de paix et de sécurité en Europe, la première prémisses d'un raisonnement rationnel est que l'Europe est la patrie de tous ses peuples, y compris le peuple serbe, qui a, d'ailleurs fait beaucoup plus que son devoir international pour les libertés en Europe.

En reconnaissant l'indépendance de la Slovénie et de la Croatie, sur l'insistance de l'Allemagne réunifiée, sans tenir compte, au préalable, des droits des minorités ni de la complexité extrême du problème yougoslave, la Communauté européenne a ouvert la question serbe qui, vue la position

(1) Comte de Saint-Aulaire : "François-Joseph", édition A.Fayard, Paris.

Suite page II →

centrale de ce peuple dans les Balkans, devient le foyer d'un conflit beaucoup plus large et dangereux pour tout le continent.

Non moins lourde de conséquence était la décision de la Commission européenne d'arbitrage qui, tout en soulignant que la Bosnie-Herzégovine ne remplissait pas toutes les conditions pour l'indépendance, a proposé le référendum civil, qui ne tenait compte que de la simple majorité des voix, ignorant par avance les droits d'une des trois communautés, la serbe ; celle-ci avait déclaré auparavant le rejet de ce genre de référendum, prévenant que son application représenterait le déclenchement de la guerre civile.

A propos de la situation en Bosnie-Herzégovine, on devrait se rappeler une expérience historique, dont, malheureusement, on n'a pas su tirer d'enseignement. En 1947, Les Nations Unies s'occupent de la Palestine, où les Musulmans, qui représentent les deux tiers de la population, réclament l'établissement d'un Etat palestinien unitaire. La résolution, préconisant le partage avec l'internationalisation de Jérusalem, échoue. La guerre est imposée à la communauté juive qui a proclamé entre temps la création de son Etat. Guerre qui avec toutes ses atrocités oblige plus de six cent mille Musulmans à prendre le chemin de l'exil !

En examinant les causes de l'actuelle tragédie en ex-Yougoslavie, l'on ne doit pas passer sous silence les événements de la Deuxième guerre mondiale.

Le rationnel n'était pas le fort d'Hitler, loin de là. Le 27 mars 1941, après le refus du peuple serbe d'accepter le pacte avec l'Axe et de se soumettre au dictat allemand, le Führer ordonne, sans déclaration de guerre, l'attaque punitive contre les Serbes et le démantèlement de la Yougoslavie. Cet acte oblige l'Allemagne de retarder de six semaines l'invasion de l'Union Soviétique, six semaines qui sauveront Moscou et provoqueront un tournant décisif dans la guerre.... Belgrade, déclarée officiellement ville ouverte, est écrasée par des bombardements massifs, alors que Ljubljana, Zagreb, Sarajevo et d'autres grands villes sont épargnées. Le Führer décrète la chasse aux Serbes, imposant des représailles sans précédent, appliquées nulle part ailleurs en Europe occupée : exécution de 100 otages serbes pour un soldat allemand tué ! En 1941, dans les camps de prisonniers de guerre yougoslaves, les Allemands ne retiennent que des Serbes ; dans les camps de concentration, à côté des Serbes et des Juifs, il y a un certain nombre de Slovènes des régions annexées au Grand Reich ; par la suite seulement des Croates pro-Yougoslaves et des communistes de toutes les communautés !

Le Führer et le Duce créent "l'Etat

indépendant croate", lui attribuant toute la Bosnie-Herzégovine et la Sirmie, jusqu'à Belgrade.

Cet "état" englobe une population serbe de plus de deux millions ! Installés au pouvoir à Zagreb par les nazis, les Oustachis perpétrèrent des massacres de centaines de milliers de Serbes, hommes, femmes et enfants et de milliers de Juifs et de Tziganes. Le camp de Jasenovac dépassera en cruauté les horreurs des camps nazis. Le Métropolitain Dositej de Zagreb sera soumis à la torture, deux autres métropolitains (de Banja Luka et de Sarajevo) assassinés ainsi qu'un évêque (de Mostar) et près de trois cents prêtres ; environ quatre cents églises et monastères orthodoxes serbes seront démolis et plus de deux cent quarante mille Serbes convertis de force au catholicisme. Le patriarche de l'Eglise orthodoxe serbe, Gavrilko, et l'évêque Nikolai seront déportés par les nazis dans le camp de concentration de Dachau !

Hitler s'approprie une patrie de Voïvodine, donne l'autre à la Hongrie, crée, avec le Duce, la Grande Albanie, fait expulser des dizaines de milliers de Serbes de Kosovo. Occupé par l'Italie, le peuple du Monténégro, comme le prince Michel Petrovic-Njegos, refusent l'Etat quisling offert par Mussolini. La Macédoine est rattachée à la Bulgarie.

Par cette redistribution, plus de la moitié du peuple serbe s'est trouvée dans des Etats voisins hostiles. Réduite aux dimensions du pachalik turc de Belgrade, la Serbie est soumise à l'occupation directe des Allemands. La résistance serbe se propage comme un incendie ; d'abord le soulèvement, en été 1941, en Serbie même et au Monténégro, puis en automne, la guérilla dans la Krajina, en Croatie, et en Bosnie-Herzégovine. Au début totalement seuls dans cette lutte sans merci, les Serbes sont rejoints par des Slovènes et plus tard, surtout après la capitulation italienne en 1943, par les Croates pro-yougoslaves, spécialement en Dalmatie. Dans la dernière phase de ce combat épique, ce sont deux cent mille jeunes Serbes, mobilisés par le régime communiste, installé à Belgrade en automne 1944, qui libéreront Zagreb, Ljubljana pour arriver à Trieste et Maribor, en laissant sur les champs de bataille plus de trente mille morts.

Si la communauté internationale ne se souvient pas de tous ces faits, les Serbes en général et ceux de la Croatie et de Bosnie-Herzégovine en particulier, en ont conservé une mémoire ineffaçable. Pour celui qui, par ignorance ou indifférence, ne tient pas compte de ce passé douloureux, l'actuelle tragédie en ex-yougoslavie devient totalement incompréhensible. C'est ainsi qu'on en arrive à déclarer les Serbes "peuple fou à lier" et à demander le bombardement de Belgrade et des objectifs en Serbie !

Face à ces outrances, l'on doit se

poser la question : quelles perspectives l'Europe et les Etats-Unis donnent-ils au peuple serbe aujourd'hui ? L'opinion publique serbe a l'impression que la campagne actuelle des médias vise, en fait, le peuple et non pas le régime qui, au contraire, en profite pour se poser en défenseur de la cause nationale serbe ! Cette opinion constate que la reconnaissance a été réservée, par la communauté internationale, aux républiques sécessionnistes et refusée à la Serbie et au Monténégro qui ont une longue histoire étatique et qui restent ensemble ! Les pressions concernant la Voïvodine, le Kosovo et le Sandzak n'ébranlent pas le régime, mais elles troublent profondément l'opinion publique serbe qui se demande si le nouvel ordre européen ne réserve pas aux Serbes un sort semblable à celui auquel Hitler les avait soumis ! On est loin des visions de la "Grande Serbie" !

Dans aucune république sécessionniste yougoslave, l'opposition démocratique n'a eu le moindre résultat significatif. Par contre, lors des élections présidentielles en Serbie, elle a recueilli 35% des voix, malgré toutes les fraudes électorales du régime et toutes les maladroites de l'Occident ! Presqu'en même temps, en Slovénie, le candidat du parti démocrate-libéral n'a pu recueillir que 1,4 % alors que l'ancien chef du parti communiste slovène a été réélu avec 64%, 8% de plus que son homologue serbe. Au Monténégro, il a fallu un deuxième tour pour la ré-élection du candidat officiel.

Au lieu de rester flous et contradictoires dans leur approche des problèmes yougoslaves, l'Europe, les Etats-Unis et la Russie devraient signifier clairement à toutes les républiques que le principe du droit des peuples à disposer d'eux-mêmes ne donne pas le droit de disposer d'autrui ou de le léser.

Au point où en sont les choses en ex-Yougoslavie, et en particulier en Bosnie-Herzégovine, il est devenu évident que toute tentative d'imposer une solution par la force militaire, vu la complexité du conflit, est vouée à l'échec. Il ne reste que les moyens politiques dans le cadre du plan Vance-Owen, déjà soumis aux Nations Unies. C'est à cette condition que l'on trouvera la réponse aux questions yougoslave, serbe et balkanique, dans la perspective d'une organisation pacifique de l'espace yougoslave, comportant l'engagement de tous à respecter les droits de l'homme et des minorités.

Paris le 2 Mars 1993

**Dragas Keseljvic, Marko Krstic,
Djordje Radovanovitch**

Les signataires sont fondateurs du Groupe de Paris, qui, depuis 1971, rassemble des intellectuels originaires de l'Europe du Centre et de l'Est (y compris l'ex-URSS) et initiateurs des Rencontres yougoslaves qui se tiennent, depuis treize ans, à Londres.